

ITSASORA BARRIRO

Illunabarreko itzal laztangarriak inguratzen ginduezala, ibaia itzita, itsaso zabalera abiatu gintzazan, eta izarrekin batean legorreko itsas-argiak keiñuka asi ziran. Dana ondo egoala ziurtaturik, sukaldean nire aukeran neban mai-aurrean jesarrita, apaltzeari emon neutsan. Gero, ontzi-gaiñeko eskudelean besoak kokatuta, betiko amesari emon neutsan, alboan Gaizkane nirekin bai litzan.

Ez dakit zein ordutan sartu nintzan nire ganbaratxura. Oraingo nire egoera goitsuari egokionez, txukun eta atsegiña zan. Albo bateko oea erosoan zan, buru-maitxua argi bat az ornidua irakurteari emoteko. Arasa zabala zur bikaiñaz egindakoa aurrean edatzen zan alderik-alde, eta txoko baten garbi-gelea, ur otz-beroko konketa txukunaz, eta txirriokiñaz orniduta. Onezaz gaiñera, idaz-mai zabala nire jardunari egokiozan liburuak erabilteko. Zuredi ta metalkiak bikaiñak ziran, eta soru guztia azpi-oial gorri ederraz estalduta. Izan be, ezin zeitekean atxakirik ipiñi.

Eta olan, ez-artan lez, itsas-soiñuak urrumaturik, eta nire jardunak arazopetuta, egunak joan egunak etorri, ontziak porturik-portu nindaroala, bizitzaren beste zati bateri asiera emon neutsan. Luzaro barik nire betekizunaren gora-beerak menperatu nebazan, bai oar-ikasteari bai Leontzi-ren burubideai esker. Zuzen jokutzen saiatu nintzan, eta augaitik, buruzagi ta itsastarrak zerbitzuaren ontasuna ederresten eben ezkerre, emosten illeko sanan burukal ainbatekoa geitzen yakonez, diruaren aldetik ez neban iñongo buru austerik.

Onezaz gaiñera, banaban lendik ikasitako beste irabazte-bidea: urrearena, alegia. Buenos Aires-en kairatuta, La Boca-ra joan, eta artez-artez, Moises-enera abiatu nintzan. Judutarrak ikusi ninduanean, pozezko didarra jaurtita oldartu yatan, eta alkar besarkaturik,

— "Mijito" —esan eustan— benetan uts emon dautsut aspaldi luze onetan. Izan be, sarri askotan nire buruari itauntzen neutsan, non demoniño izan zeitekean "El vasquito" nire ezagun ederretsia. r deritxazu gaur alkarrekin apaltzeari...?

— Oba ez, Moises Jauna...!

Dendea itxita, alboko jatetxe batera eroan ninduan, eta gure biziko apari gozoa artu genduan. Onen, bitartean, astiro ta zeatz azken aspaldi aretako gora-beerak emon neutsazan. Ontziko ornitzaillea billakatu nintzala jakin ebanean,

— Putxa karajo...! —esan eustan— Ez da jardun makala...! Nire buruari beti niñotsan: "El vasquito ori mutil makanudoa da, eta luzaro barik urrutira joanda ikusiko dogu". Eta orra or...

Aparia ta apalostea txit atsegiñak izan ziran, alkarren barriak emoten

geutsazala. Azkenean, urrearen prezioa eztabaidatu, eta noizbait bat etorrita, kilo-erdi bat berbatu genduan. Apari bikain aren ordaiñez, biaramonean, beste batera ontzira dei egin neutsan, eta Moises Jauna ontziratu zanean, ontziko ikusgarriak erakutsi neutsazan, eta onen ostean, sukaldariak berariz atonduriko apari on-onari ekin geutsan. Pozik egoan judutarra, eta kafe gozoa artu ondoren alkar agurturik, "urrengorarte" esanez joan zan, berbaturiko urea niri emonda gero.

Olan ba, lendik ikasitako urre-salerosteari jarraitu neutsan, eta izan be, ez neban soster andirik aurkitu. Jaioterrian, On Bitor bitxilariari urrea saldu oi neutsan, eta zati bat aurrezkitzat diru-etxeko kontu agirira sartuta, enparaua salerosketan erabilten neban. Urreak emostan obaria ez zan lengo beste andia, gure eriko egoerea aldatu zalako, baiña olan eta guzti be, ez zan makala. Alde onetatik onurea gitxitu izan ba'yatan be, bestetik, nire jardun barriak emostan saria, len baiño askozaz andiagoa zan, eta nire kontu agiriak gorakada polita artzen eban.

Bein baten, etxea epeka erosi-bearrean, era batean ordaintzea esondatu neutsan Yokiñe'ri, orretarako beste ta geiago aurreztu izan neban-eta. Baietz esan eustan, eta arazoa ondo aztertuta gero, jabetasunaren agiria Mirentxu'ren izenean lerrokatzea erabagi genduan. Onezaz gaiñera, joste-lanari ez emotea eskatu neutsan Yokiñe'ri, bearrezkoa ez zan-eta; baiña berarentzat asti-emotea zan ezkerro, itotasun barik josteari jarraituko leuskiola, esan eustan, Mirentxu'k eskatzen eban zaintza andirik ez zan-eta. Badaezpadakoan, kontu agirirako aalmena emon neutsan, ezusteko eralguntza bateri aurre egin aal izateko. Esan bearrik ez, Mirentxu zoroki maite ebal, gur egiteraiño izan be, eta umeak zelanbait izeko zaarraren bakartasuna arintzen eban. Etxeko bedeinkapena zala esango neuke.

Ontziaren joan-etorriak illabete bi iraun oi eban, eta biurtzean, Mirentxu laster besarkatuko neuken itxaropenak zorientzua egiten ninduan. Lili politaren antzera garatzen zan, eta itsasaldi batetik bestera, beragan aldakuntza agiria ikusten neban. Etxean geienetan bostpasei egun emoten neban, eta atsedenaldi oneitan umeagandik ez nintzan aldentzen. Bein baten, Mirentxu'k urtebetea ozta-ozta beterik etxera biurtzen nintzala, Yokiñe'k atea edegi eustanean ankatxuak kili-kolo erabillezala, etorri yatan. Biotz-ikara batek eraginda, besoetan artu, eta aurpegiño larroskara bein eta barrero musukatu neutsan. Arrezkerro, Mirentxu bazan nor, nire eritxiz beintzat, mundutik ibilteko, eta egotaldi are-tan, eskutxutik artuta, Klare Done enparantzatik ibilli genbiltzala, munduko ikuspegia artzen asi zan. Nekatzen zanean, arrelepoan batetik bestera neroian. Egun zoragarriak emon genduzan berak eta biok. Ontzira biurtzeko aurregunean Mirentxu lotan egoala, luzaro begiraturik, Yokiñe'ri auxe esan neutsan:

–Umearen ederra...! Nik esango neuke bere ama zanaren lakoxea dala.

–Aren begi andi arbendolduak baditu, baiña zure aurpegiko karantz asko be.

–Asiera baten ez neutsan jara andirik emon, baiña orain... bizi-erazoten nauan itxaropenaren arnasa da.

Isillune bat sortu zan, eta gero Yokiñe´k,

– Bakartasuna alaitzen daustan izarra da. Gure Gaizkane maitia joan yakun, baiña aingerutxu zoragarri au laga euskun.

Korapillo bat kokatu yatan eztarrian, eta umeaganantz makurtuta, apa-laztan luzea jarri neutsan aurpegiño zuri-gorrian.

Egunak joan egunak etorri, argi egoan Mirentxu ni ezagutzen asten zala, eta legorreratzan nintzan bakotxean, pozezko didarrakaz atosten ninduan, eta egun osoan atzetik yabildan kalera atara nengian. Berba egiten asten zan, eta nire prakari eutsirik,

— Aitatxu, ani-ani... —esaten eustan—.

Eta pozaren-pozez kalera urten oi gintzazan, eta nire eskuan oratuta, txoritxu baizen alaia, nekez ulertzen neutsan itz totalakaz berba egiten eustan eten barik.

Iru urte beterik, etxetik ur egoan aurtegi batera sartu eban Yokiñe'k, eta arrezkero, bere itxarkundea nabari egin zan, bai soiñez, bai arimaz. Eta igarri barik urteak igarota, Jaunartzeko garaia etorri yakon. Orduko, gure enparantzan eraikia zan Klare Donearen lekaimeen ikastetxean adiraltzen eban, eta nire eskariari jarraituz, jai ori ospatuko zan itsasotik etorri neintenean. Itsasaldi aretan, Moises´enean oiko urrea erostean, errubidun erestun bat eskatu neutsan, onenatarikoa izan be. Eukan bitxirik ederrena erakutsi eustan, eta ontzat eritxita, egokion andelean gordeta, etxera ekarri neban. Oiko besarkada maitekorraz abetaldtu ninduan Mirentxu´k, eta urrengo egunean Yokiñe´k eretirako josiriko soiñekoaz jantzi zanean, andeletik erestuna atara, eta atzamarrera sartu neutsan.

– Erestunaren ederra...! -oiuka besarkatu ninduan-. Aita, lengo egunean, maitasuna margo gorritz itxuratzen dala, esan euskun lekaime batek.

– Bai, Mirentxu, erestun onek zure aitaren maitasuna adierazoten dau.

–Errubi au begiztatu dagianetan, maite-maite nozula gogoan izango dot, aitatxu. Egun aztu-eziña gertatu zan. Ospakizuna amaitu zanean, auxe esan eustan:

–Aita, Jaunari eskatu dautsat, itsasora joan barik legorrean jardun bat emon dagitsula.

– Ez dakit, Mirentxu, baiña orain arte, beintzat, Jaunaren naiak ez nau legorrera lo-tu. Esan, maite orrek, zer besterik eskatu dautsazu...?

– Zu ta izeko Yokiñe, urte askotan bizirik gorde zagiezala, eta

neugan bere naia bete daitela. Amatxuren alde be eskatu dautsat.

Gero, argazki batzuk eginda, irurok jatetxe baten bazkari gozoa izan genduan.

Mirentxu´ren adimena itxartu-ala, 1karrizketa luzeak izan oi genduzan, eta ulertzeko gai izan zanean, neuk bizi izandako g ra-beerak edesten neutsazan. Bein baten, Perutxu Jaunaren Belen'go ipuiña edestu neutsan, eta amaitu nebanean,

– Augaitik, Mirentxu -esan neutsan-, Perutxu Jaunak eta biok erabagi genduan, Eleizeak kontuan artu bear izango leukela, oillarren garrantzia, eta Belen´go estalpean, idi ta astoaz gaiñera, oillarra agertu bear litzakela, San Jose´ren esnatzaillea zan-eta.

Barre egiten eban Mirentxu´k auxe iñostanean:

–Zuzen zengozen Perutxu Jauna ta zeu.

Urrengo itsasalditik biurtu nintzanean, Gabonilla´n aurkitu gintzazan. Biaramoneko arratsaldean, Mirentxu´k auxe esan eustan:

– Aitatxu, goazen egurastera, eta bidebatez nire ikastetxeko jaiotza ikusi dagizun gura dot. Uriko ederrenetarikoa eida.

Joan gintzazan ba, nire besoari oratuta Mirentxu´k guztitariko barriak emostazala, ikastaroari egokiozanak geien baten. Bere maillako aurreratuenetarikoa zan, etxera ekarrezan ikaste-eritxiek adierazoten ebenez. Laster eldu gintzazan ikastetxera, gure etxearen aurrez-aurre enparantzaz bestaldean egoan-eta.

Ikastetxeko atadi zabalean oltz andi baten gaiñean egoan jaiotza, eta izan be, ederra zan. Sartu gintzazanean, nire eskuan eutsita, Mirentxu´k esan eustan:

– Ibillaldia emendik asita estalperaiño egingo dogu.

Asi gintzazan ba gure txangoa, Belen´go errira urreratzen gintzakiozala, guztitariko bide, zubi, artalde, zelaietan zear agertzen yakuzala. Ikusgarria zan genkusana. Aizerroten egalak bira egiten eben; ur-errotak uren palastakaz igitzen ziran; oletan, burdiñari itxura emoten eutsoen ola-gizonek, idien aurretik joiazan lugiñak, eta etxeakoandreek latsen ertzetan bogadeari emotsoen. Zur eta lur eginda nengoan jaiotz aren zeatz eta antzea ikustean. Noizbait, Belen´era sartuta, estalpera eldu gintzazan, eta... zauskada andiak artu ninduan...

Estalpeko gaillurrean kokatuta, idunea luzatuz eta mokoa zabalik, oillar gorri ederrak lau aizeetara bere kukurruku zangarra botaten eban, eta Yoseba Deuna jagita, urteteko zorian zan. Une luze batez txundituta geratu nintzan, Perutxu Jaunaren irudi xaloa go-gora etorkidala. Olan nengoala, Mirentxu'k,

–Zer deritxazu estalpeari, aitatu...? –itaundu eustan –.

- Zoragarria da, Mirentxu, eta oillar eder orrek Perutxu Jaunaren oroitza berpizte dau nigan. Zu zaitut, urrean, oillar orren eragillea, ezta...?

– Bai, aitatu. Ara... jaiotza eraikiten asi zanean, lekaime nagusian Perutxu Jaunaren ipuiña edestu neutsan, eta onen ostean, oillar bat estalpeko gaillurrean ipintea esondatu (proposatu) neutsan, Yoseba Deuna goizero iratzarten eban oillarrak, olako oroigarria merezi eban-eta. Baietz esan eustan, eta orra or Perutxu Jaunaren oillarra egi biurturik.

– Ziur naz, zeatz orrek poztu dauala nire aspaldiko lankidea. Gizon arrigarria zan Perutxu Jauna nire dirudun bazkide-oia. Gabonetan il zan, eta idiaren begietan kokaturiko argia, biotzean jarri yakon eriotzaldian.

– Ez al-dakizu gauza bat, aitatu...? Ikastaro onetan edeski-sari nagusia jaritsi dot, Perutxu Jaunak India´n izandako jazoeraren edeskia gaitzat artuta.

– Gizon maitagarria zan, eta lankidetzat baiño aitatatzat izan neban. Egunoro gomutan dot.

– Orain, aita, beraren eta amaren alde, esan dagigun otoi bat.

Aldiaren jarraigo geldi-eziña bajoian aurrera, eta urteak igaro-ala, Mirentxu larrosa baten pipilla bai´litzan garatzen zan, begi urratuak gero ta bere amaren antzekoagoak biurtzen yakozala, baita ezpanen keiñua irribarre egiteko edegiten yakozanean batez be. Olan ba, eta igarri barik amabost urteko billakatu zan. Orduko, dim aldetik gauzak polito joan izan yatazan, eta nire kontu agiria etenbako gorakadea arturik, diruketa orreri zelako erabilte emoteko, sarritan nerabillen buruan. Antxiña bateko aurrezkiak jasandako ondapena zala-ta, orain zuurrago jokatu neban, eta or-emenka azterketa arduratsuak egiñik, iru zatitan bananduta, iru motako ondasun-zatiak (akziñoak) erosi nebazan, eta izan be ondo oiñarritutako iru baltzu ziurretan.

Amabost urteko zanean, ikasketak aukeratzeko garaia eldu yakon Mirentxu'ri. Niketz, askatasun osoan autu egian laga neban, eta itsasoratzeko nintzan aurregun aretan, irakasle-andereiñoa izan nai ebala esan eustan. Poztu nintzan benetan, eta nire gogoko aukerea zala esan neutsan.

Urrengo eguneko illunabarrean, ontzitik itsasaldeko marra laiñotsua ezabatzen nenkusala, besoak eskudelean kokatuta ames egiteari emon neutsan. Ikasketak amaituta, mutil zintzo on batekin eskonduko litzake Mirentxu, eta txori alaien antzera, billobatxuen talde zoragarriak inguratuko ninduke, zartzaroko negua udabarria biurturik. Nire inguman jesarrita, ene ibillaldien gora-beerak edestuko neuskiez, eurok abo-zabalik eta begiak zuringotuta, niri adi-adi. Orduan ezagutuko neuke ordurarte bizitzak ukaturiko zoriona. Jabetuko neuken guztia eurontzat izango zan, baiña oroz gain nire burubideak eta maitasuna. Ordurarte ez neban besterik ezagutu bakartasuna baiño, eta basamortuan zear egindako bidaldi luzea amaituko yatan. Bai, noizbait, atsedena ezagutuko neuke, bake ta maitasunean izan be.

Eta beste urtebete bi igaro ziran...

Irakurlea: Amaia Oianguren

(Arrasate)